

Abordarea recesiunii: inițiative publice în domeniul ocupării forței de muncă în statele membre ale UE și în Norvegia

Rezumat

Introducere

Economia europeană se confruntă cu provocarea reprezentată de un declin economic considerat la nivel global ca fiind cea mai profundă și răspândită recesiune de la finalul celui de-al doilea război mondial. Pentru a răspunde acestei provocări, Uniunea Europeană, precum și statele membre în mod individual, au introdus și/sau au adoptat o gamă largă de instrumente publice pentru a sprijini economia și piața forței de muncă.

Prezentul raport, întocmit de către Observatorul european al restructurărilor (European restructuring monitor – ERM), oferă o prezentare generală sistematică a inițiativelor publice pentru abordarea recesiunii actuale, desfășurate sau planificate în statele membre ale Uniunii Europene și în Norvegia, în perioada aprilie-mai 2009. Raportul a beneficiat de contribuțiile rețelei de corespondenți și de cercetarea efectuată la nivel intern. Sunt analizate doar instrumentele care vizează menținerea sau crearea de locuri de muncă și/sau oferirea de sprijin pentru veniturile forței de muncă. Obiectivul raportului este acela de a sublinia diversele demersuri întreprinse în statele membre și în Norvegia, mai degrabă decât enumerarea exhaustivă a tuturor inițiativelor care au fost puse în aplicare.

Contextul politic

În noiembrie 2008, Comisia Europeană a publicat Planul european de redresare economică, având ca scop prezentarea modului în care „o acțiune decisivă și coordonată ar putea răspunde crizei economice”. În introducerea planului, Președintele Comisiei Europene, José Manuel Barroso, și-a exprimat satisfacția de a constata că „guvernele naționale, în eforturile lor de a soluționa propriile situații, s-au inspirat din principiile comune convenite pentru o acțiune la nivel european”. Analiza ERM examinează atât gama largă de măsuri luate de statele membre ale Uniunii Europene, cât și acțiunile comune care se conturează.

Majoritatea statelor membre au lansat un „pachet anticriză” cuprinzător, pentru a aborda recesiunea

actuală, cuprinzând diverse instrumente și fonduri pentru a face față problemelor economice, financiare, de ocupare a forței de muncă și sociale inerente în situația actuală. Totuși, tipul de abordare practică adoptat pentru a sprijini companiile și persoanele fizice în perioada de declin economic nu este același pe întreg teritoriul al Europei. Accentul este pus în mod diferit pe tipuri specifice de instrumente și grupuri țintă, iar proiectul specific al măsurilor care abordează aceeași linie de acțiune poate să nu fie același.

În mod similar, deși este binecunoscut faptul că dialogul social joacă un rol important în asigurarea introducerii unor măsuri corecte și incluzive în contextul recesiunii, implicarea partenerilor sociali de pe întreg teritoriul Europei în dezvoltarea și punerea în aplicare a măsurilor privind recesiunea variază în ceea ce privește nivelul și măsura integrării acestora în conturarea politicii.

Constatări esențiale

Instrumentele legate de ocuparea forței de muncă elaborate în vederea abordării recesiunii în statele membre și în Norvegia nu contribuie doar la evitarea disponibilizărilor în masă, ci minimizează, în același timp, costurile legate de concedieri și angajări sau reangajări suportate de către întreprinderi. Astfel, în mod simultan, aceste instrumente atenuează în beneficiul forței de muncă impactul social și asupra pieței muncii al crizei, facilitează ajustările efectuate la nivel de companie și includ o perspectivă pe termen mediu și lung, inclusiv investiția în capitalul uman și securizarea competențelor specifice companiilor.

Cele mai răspândite inițiative publice pot fi clasificate pe larg în trei grupuri:

- măsuri pentru menținerea ocupării forței de muncă având un caracter „preventiv” în sensul că au ca scop păstrarea locurilor de muncă, spre exemplu prin oferirea de sprijin material pentru lucrătorii care au acceptat diminuări salariale pentru a-și păstra locul de muncă;

- măsuri de creare de locuri de muncă, pe baza unor instrumente care promovează tranziția de la șomaj la încadrarea în muncă – fiind vizate în special persoanele fizice în căutarea unui loc de muncă;
- inițiative privind acordarea de asistență financiară persoanelor în cazul disponibilizării, care intră în categoria sprijinului pentru venituri destinate șomerilor și persoanelor aflate în afara pieței muncii.

Printre măsurile pentru menținerea ocupării forței de muncă se numără sprijinirea programului scurt de lucru sau a șomajului tehnic, asistența pentru activitățile de formare a personalului sau reducerea sau amânarea costurilor nesalariale ale muncii. Această categorie include și sprijinul direct sau indirect acordat întreprinderilor. Mai multe state membre au adaptat sau au introdus inițiative cu privire la scurtarea programului de lucru sau șomajul tehnic, de obicei cu un anumit nivel de implicare a partenerilor sociali. Majoritatea instrumentelor vizează toate sectoarele activității economice, anumite dispoziții concentrându-se asupra industriilor vulnerabile. Tipul de lucrători eligibili pentru asistență financiară în legătură cu programul scurt de lucru variază, de asemenea, uneori fiind incluși lucrători angajați pe perioadă determinată sau lucrători cu normă parțială. Asistența financiară poate fi o contribuție la costurile salariale și/sau securitatea socială. În completarea altor măsuri privind formarea, anumite țări combină măsurile de formare cu sprijinul pentru programul scurt de lucru, având ca scop sporirea capacității de încadrare în muncă a lucrătorilor. Cu toate acestea, tipul de formare din urmă va fi probabil de scurtă durată și, prin urmare, va avea eventual o eficacitate limitată. De asemenea, valoarea adăugată a investițiilor în dezvoltarea competențelor poate să nu fie evidentă pentru angajator dacă nu se cunoaște cu claritate dacă și pentru cât timp angajații vor face parte din forța sa de muncă.

Măsurile pentru crearea de locuri de muncă includ activități de corelare a cererii cu oferta de forță de muncă, stimulente oferite companiilor pentru a angaja un număr suplimentar de lucrători, formare, subvenții pentru mobilitate și sprijin pentru liber profesioniști. Corelarea cererii cu oferta de forță de muncă înseamnă căutarea activă a locurilor de muncă vacante și plasarea în aceste locuri de muncă a unor candidați adecvați, oferirea de consiliere persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă și pregătirea lor pentru candidatura la un anumit loc de muncă. În anumite țări, accentul este pus pe prestarea de servicii individualizate și pot fi vizate anumite sectoare

sau grupuri vulnerabile. În contextul actualei restrângeri a creditării, asistența financiară – în ceea ce privește reducerea costurilor nesalariale ale muncii, oferirea de subvenții salariale sau facilitarea accesului la finanțare – reprezintă un stimulent important pentru încurajarea creării de locuri de muncă, a activității liber-profesioniștilor și a întreprinderilor nou înființate.

Măsurile care vizează sprijinirea veniturilor se referă în principal la modificarea reglementărilor privind ajutorul de șomaj, în general în ceea ce privește eligibilitatea, cuantumul și durata dreptului respectiv. Unele guverne au oferit și sprijin pentru rambursarea creditelor ipotecare.

Indicatori politici

- Sprijinul public pentru menținerea și crearea de locuri de muncă trebuie susținut chiar și atunci când indicatorii economici se îmbunătățesc.
- Este importantă sublinierea politicilor pentru dezvoltare în vederea menținerii și creării de locuri de muncă, precum educația, cercetarea și dezvoltarea, inovarea, investițiile și accesul la finanțare.
- Restructurarea bancară trebuie pusă în aplicare mai rapid.
- Sprijinul pentru ocuparea forței de muncă trebuie să fie temporar, să se aplice întregii economii și să vizeze păstrarea locurilor de muncă ale lucrătorilor, mai degrabă decât disponibilizările și recalificarea profesională.
- Guvernele trebuie să consolideze măsurile de menținere a veniturilor pentru șomeri, precum ajutorul de șomaj, asistența socială și pensiile.
- Sprijinul pentru companiile mari din industriile tradiționale trebuie să fie acordat cu condiția restructurării.
- Pachetele cuprinzătoare anti-criză sunt de preferat în raport cu instrumentele izolate care vizează doar promovarea creșterii economice sau piața muncii.
- Cooperarea eficientă între părțile interesate la nivel național este importantă, la fel cum este și abordarea coordonată pe întreg teritoriul European.

Informații suplimentare

Raportul privind „Tackling the recession: Employment-related public initiatives in the EU Member States and Norway” (*Abordarea recesiunii: inițiative publice în domeniul ocupării forței de muncă în statele membre ale UE și în Norvegia*) este disponibil la www.eurofound.europa.eu/emcc/erm/studies/tn0907020s/index.htm

Irene Mandl, responsabil cercetare (alături de Lidia Salvatore)
 ima@eurofound.europa.eu